

POČECI SKIJANJA U GORSKOM KOTARU

Promicatelj modernih športova u nas, Franjo Bučar, upoznao je skijanje na studiju u Švedskoj. On je u Zagreb donio i prve skije. Na njegov prijedlog u I. hrvatskom sklizačkom društvu je 12. XI. 1894. osnovana skijaška sekcija, prva skijaška organizacija u Hrvatskoj.

Bučar je obučavao skijanje na Tečaju za učitelje gimnastike u Zagrebu zimi 1894./95. U siječnju 1896. pozvan je u Prag gdje je članovima Češkog ski-kluba održao kraći tečaj skijanja, a sudjelovao je i na natjecanju u „strmoj vožnji na 500 m“ i osvojio drugo mjesto.

Prvi međunarodni uspjesi hrvatskih skijaša

Novo razdoblje u razvoju skijanja započelo je 1908. godine. Te se godine na međunarodnom skijaškom natjecanju u Češkoj istaknuo zagrebački advokat Janko pl. Vodvarška koji je bio redoviti gost čeških skijaških natjecanja. On je 9. II. 1908. godine u mjestu Jilemnici nastupio na “prvenstvu zemalja češke krune” i pobijedio u utrci na 10 km.

Potkraj iste godine, jedan drugi skijaški entuzijast, Rudolf Zigmundovsky iz Zagreba, sudjelovao je na skijaškom tečaju u Marija Sallu u Austriji. Tečaj je vodio Mathias Zdarsky, poznati austrijski skijaški učitelj i inicijator alpskog skijanja. Na poticaj Zigmundovskyog i uz podršku Franje Bučara, početkom 1909. godine, ponovno je aktiviran “posebni ski odjel” u Prvom hrvatskom sklizačkom društvu, a Rudolf Zigmundovsky imenovan je za pročelnika odjela. Iste godine osnovana je i skijaška sekcija u Hrvatskom akademskom športskom klubu u Zagrebu. Zahvaljujući njihovoj inicijativi, skijanje se naglo počelo širiti. Međutim to novo, tehnički savršenije skijanje, sa mnogo većim brojem poklonika, u svojem daljnjem razvoju tražilo je nove, prostranije i strmije terene sa sigurnijim i dugotrajnijim snijegom. U Hrvatskoj, takva područja mogla su se pronaći jedino u Gorskom kotaru.

Gorski kotar novi skijaški centar

Još kao sanjkaši, hrvatski poklonici zimskih športova su se povezali sa istomišljenicima iz Slovenije. Naši sanjkaši nekoliko su puta nastupali na međunarodnim natjecanjima, koja su organizirana na terenima Bohinjske Bistrice. Ovdje je “Deželina zveza za promet tujcev na

Piše: MIRNA JAJČEVIĆ

U Hrvatskoj se 1911. godine nakanio izgraditi zimsko-športski centar nalik onom u Bohinju. Poduzete su stoga velike akcije da se pronađe i izgradi sličan centar u Gorskom kotaru. Na preporuku riječkih planinara i skijaša, koji su se u sve većem broju počeli pojavljivati i u ovome gradu, izabrane su - Fužine.

Kranjskem” još 1909. godine sagradila sanjkalište Belvedere dugo 2100 metara i posebnu stazu za skijaše obilježenu crvenim trakama. Na ovim terenima nastupili su i brojni hrvatski sanjkaši. Neki od njih, kao prvak Hrvatske Fritz Lovrenčić, postigli su i dobre rezultate.

Sanjkaši su tamo imali prilike promatrati prva skijaška natjecanja u Sloveniji. Sve to je pobudilo želju da se nešto slično organizira i u Hrvatskoj. Prije svega javila se ideja da se u Hrvatskoj izgradi zimsko-športski centar nalik onom u Bohinju. Još iste 1911. godine, poduzete su velike akcije da se pronađe i izgradi sličan centar u Gorskom kotaru. Na preporuku riječkih planinara i skijaša, koji su se u sve većem broju počeli pojavljivati i u ovome gradu, izabrane su Fužine.

Gorski kotar - “zračno lječilište”

U nastojanju da se uredi i promovira zimsko-športski centar pomogle su turističke organizacije koje su

Ivan Lipovšćak,
prvi zdesna
(Delnice 1932.)

Državno skijaško prvenstvo u Delnicama 1932. godine

se tih godina počele formirati i u Hrvatskoj. Bila su to Društva za promet stranaca, koja su po ugledu na slična društva u Austro-Ugarskoj, počela priređivati športska natjecanja za privlačenje što većeg broja turista u pojedina područja. Tako je npr. Društvo za promet stranaca u Opatiji počelo organizirati tzv. "športske tjedne", da bi zainteresirani stranci posjećivali Gorski kotar, već tada poznat kao "zračno lječilište".

U Fužinama i Delnicama formirala su se takva društva kako bi se iskoristile dobre turističke pogodnosti tog kraja. U napisu zagrebačkog Obzora iz 1910. godine o turističkom potencijalu Gorskog kotara možemo pročitati da su "Zimski sportovi stekli toliko prijatelja da su gorski krajevi koji su zimi bili posve pusti, danas obilnije posjećeni nego li ljeti, te su postali upravo prava izletišta".

Društvo za promet stranaca u Fužinama

Društvo za promet stranaca u Fužinama, na preporuku riječkih planinara i ljubitelja zimskih športova, povezano se sa zimsko-športskom sekcijom HAŠK-a iz Zagreba. Dogovoreno je, da se na terenima oko Fužina, od 1. do 10. II. 1912. godine organiziraju brojna zimska športska natjecanja. Društvo za promet stranaca bilo je "voljno investirati u sanjkališta, klizališta i skijališta". Preko svih tadašnjih dnevnih i športskih listova pokrenuta je velika

propagandna akcija o tom događaju. Dataljne propozicije športske priredbe objavljene su u javnosti. Patronat nad međunarodnim sanjkaškim natjecanjem preuzelo je Društvo za promet stranaca u Kraljevinama Hrvatskoj i Slavoniji, a tehničku pripremu preuzeo je HAŠK po pravilima Hrvatskog športskog saveza.

S novoformiranim poduzećem Čirilometodski kinematograf - Hrvatski kinematografski dnevnik, dogovoreno je snimanje "zaključnog natjecanja i vježbi u tečaju". Misli se na skijanje kao posebnu "športsku atrakciju". Poslije natjecanja trebao se održati skijaški tečaj. Za to je angažiran i posebni učitelj skijanja.

Upute za skijaše tečajce

Napravljen je detaljan raspored priredbe. Sudionici tečaja trebali su stići 1. veljače. Od 2. do 10. 2. bila je predviđena obuka u "norveškoj ski vožnji". Završna utrka za tečajce trebala se održati 10. 2., a dan kasnije utrka je bila otvorena za sve vozače.

Interesantne su upute za skijaše tečajce. Navodi se, da će se obučavati "Norveški način ski-vožnje, christijanija i telemark". Što se tiče opreme preporučene su "Telemark - ski sa Bilgeri-vezom. Ski neka budu tako dugi da se pruženom rukom lahko dohvate šiljci. Uz to su potrebne dvije ski-batine sa tanjurićima za snijeg. Batine neka sižu

do lakata. Cipele moraju biti nepromočive. Izvršne su tzv. lanpar cipele - okovane. Cipele mogu se rabiti samo na vezu tvrdog sistema. Odijelo treba da je primjereni turistički kostim. Osobito dobre treba da su čarape, svako od vune. Kao rukavice najbolji su tzv. fäustlingi. Preporuča se uzeti dva para. Dobro opremljeni naplečnjak upotpunjuje opremu, a treba da je u njemu bezuvjetno ski - vosak, a prema potrebi i sniježne očale". Za tečaj je "prijavljen lijep broj učesnika i dvije dame te riječki alpinistički klub".

Prikupljene su brojne nagrade za sve vrste natjecanja i bile su izložene u izlogu tvrtke Jesenski i Turk - Elsa-Fluid dom u Zagrebu. Prijave su se primale u prostorijama HAŠK-a u Opatičkoj ulici. Moglo se je prijaviti i na licu mjesta u Fužinama.

"Potpunoma vješt svim tajnama tog športa"

U stručnom radu i propagandi skijanja naročito se ističu Zagrepčani, Ivo Lipovičak i Ante Pandaković. Na prijedlog Tome Cuculića skijaša iz Mrkoplja, oni odlaze u potragu za novim skijaškim terenima na padine Maj vrha i Čelimbaše kraj Mrkoplja. Oni su tamo stigli 12. XII. 1912. i bili oduševljeni s onim što su vidjeli. Čvrsto su odlučili da ovaj kraj pretvore u skijaški centar Hrvatske.

"Već nakon nepunih mjesec i pol dana njihovom inicijativom organiziran je 3. II. 1913. skijaški tečaj sa modernijom opremom i suvremenijom skijaškom tehnikom. Vodstvo tečaja bilo je povjereno bivšem aktivnom poručniku austrijske vojske Rikardu Vickertu, koji je prošao više vojničkih tečajeva i bio

potpunoma vješt svim tajnama tog športa".

Prvi zimski planinarski uspon

Nakon trodnevnog tečaja u kojem je sudjelovalo 14. polaznika, izvršen je prvi zimski planinarski uspon na skijama u Hrvatskoj. Pandaković, Lipovičak i poručnik Vickert uspjeli su se uz pomoć skija na vrh Bje-lolasice (1533m) najvišeg vrha Gorskog Kotara. Nakon drugog skijaškog tečaja koji je održan u Mrkoplju od 31. I. do 2. II. 1914. godine, ski-sekcija HAŠK-a organizirala je veliko natjecanje pod nazivom Prvenstvo na skijama za Hrvatsku i Slavoniju. Na tečaju je bilo 16. tečajaca, 14. iz Zagreba, a dvojica iz ski sekcije Planinarskog društva Liburnija iz Rijeke. Istovremeno je u Mr-

koplju održavan i tečaj austro-ugarske vojske u skijanju. Svi oni uzeli su učešća u prvenstvu.

Prvo prvenstvo Hrvatske i Slavonije

Prvo Prvenstvo Hrvatske i Slavonije održano je na stazi dugoj 7 km. "Pruga je bila vrlo interesantna sa jednako uspona i spusta... start i cilj nalazili su se nedaleko jedan od drugoga. Cijela staza bila je markirana crvenim zastavicama i zaposjednuta vojničkim telefonskim odjelima, tako da je svako rezanje staze bilo isključeno, a kontrola vremena izvršna". Prvenstvo je osvojio Mirko Pandaković. Drugi je bio Tomašić, a treći Ivo Lipovičak. Jedan sudionik na prvenstvu nastupio je na skijama izrađenim u Delnicama, što je značajno jer su se skije tada isključivo uvozile iz Austrije. Vojnici su se natjecali u patrolama, po trojica u jednom odjeljenju. Organizator prvenstva, HAŠK, nagradio je prvoplasirane plaketama. Prva patrola nagrađena je džepnim satovima, a druga srebrnim novcem.

Poslije I. svj. rata u Mrkoplju se održavaju Državna prvenstva, prvenstva Zagrebačkog zimsko-sportskog podsaveza i Prvenstva Banovine Hrvatske. U Mrkoplju je 28. I. 1934. otvorena i prva skijaška skakaonica u Hrvatskoj, za skokove do 45 metara.

LITERATURA:

1. Radan, Ž. (1970). Počeci skijaškog sporta u Hrvatskoj. Povijest sporta, 1 (1), 28 - 40.
2. Blašković, V. (1971). Delnički skijaški preporod. Povijest sporta, 2(8), 671 - 686.
3. Škutelj, A. (1983). Kronika značajnih skijaških zbivanja u Hrvatskoj. Povijest sporta, 14 (56), 186 - 190.
4. Šport i umjetnost, god. I. 1912/13. br. 7 str 5-7. Zimski sportovi: A.P. Šijama oko Mrkoplja.
5. HAŠK 1903. - 1923, Hrvatski akademski športski klub, Zagreb, 1923.

Mirko Pandaković